

Nr 1142

Av herr **Helén m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 75, med förslag om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 1340 i Andra kammaren)

SAMMANFATTNING

Valfrihet och regional utjämning bör i första hand vara målen för samhällets regionalpolitik. Valfriheten bör innebära ökade möjligheter för människorna att själva välja var de vill bo. Utjämning bör innebära en strävan att skapa likvärdig standard — inte samma standard. Ingen kan kräva att få både fullständig tätortsstandard och glesbygdsstandard på samma plats. En fastare regionalpolitik avser regeringen att utforma först sedan länsprogram 1970 föreligger. Beslut om målsättning kan därför fattas tidigast 1972. Vid den tidpunkten har regionalpolitiken bedrivits på försök och utan klar målsättning i åtta år. Ovissheten kommer att bestå under ännu några år med de negativa verkningar detta medför. I samverkan med lokala och regionala myndigheter bör en utvecklingsplan utarbetas med klart formulerade regionalpolitiska mål och angivande av vilka särskilda insatser som krävs i de olika orterna.

Gotland bör tillföras stödområdet. I ett »övergångsbälte» mellan stödområdet och landet i övrigt bör stödbestämmelserna tillämpas på ett smidigt sätt.

För att även glesbygdens befolkning skall försäkras tillgång till samhällsservice krävs utöver garanterade prioriteringsorter ett större antal statsgaranterade serviceorter. Stödet till det norrländska näringslivet bör i större utsträckning inriktas på generella åtgärder för att skapa ett företagsvänligt klimat. Ett samlat program för sänkta kostnader för persontransporter med tåg, buss och flyg med sikte på att mildra Norrlands kommunikationsproblem bör utredas. Sänkta teleavgifter, regionalt slopande av arbetsgivaravgiften, lindring av energiskatten och snabbare avskrivning av industribyggnader är exempel på andra åtgärder som kan bidra till ett företagsvänligt klimat. Transportstödet bör vidgas till att gälla även vissa transporter som utförs via Norge och Finland samt transporter i riktning även mot Norrland i fråga om s. k. legoarbeten som skall utföras vid norrländska företag.

Staten bör stödja turismen i Norrland, bl. a. genom informationskampanjer. Lokaliseringsstöd bör i vidgad omfattning kunna utgå till turistanläggningar. Företagarföreningarna bör få ökade resurser så att de effektivt kan stödja de mindre och medelstora företagen. Försöksverksamheten med ett antal industricentra i Norrland bör snarast påbörjas. Lokaliseringsstöd bör kunna utgå även till serviceanläggningar och serviceföretag i de fall då skadliga konkurrensrubbingar kan undvikas. Mer generösa bestämmelser bör gälla i fråga om den individuella yrkesutbildningen. Detta gäller särskilt beträffande äldre personer.

Valfrihet och regional utjämning

Målen för samhällets regionalpolitik bör i första hand vara två: valfrihet och regional utjämning. Samhällets ansträngningar bör inriktas på att öka människornas valfrihet i fråga om sysselsättning och bostadsort. De främsta medlen för detta är att bidra till fler arbetstillfällen och att ge stöd till servicen i hotade områden. Genom samhällets insatser ökar också valfriheten i fråga om val av sysselsättning. Däremot är det omöjligt att alltid tillgodose speciella krav på bostadsort och sysselsättning samtidigt. Ett exklusivt önskemål i fråga om bostadsort kommer att innebära att valfriheten i fråga om sysselsättning blir mindre. Ett liknande krav i fråga om sysselsättning innebär att möjligheten att välja bostadsort minskar.

Valfriheten bör alltså innebära ökade möjligheter för människorna att bo kvar på de platser de önskar och finna utkomstmöjligheter där. Valfriheten kan dock inte innebära enbart frihet att stanna kvar. Förhållandena i de mindre orterna i t. ex. Norrlands inland skiljer sig från förhållandena i de starkt expanderande områdena i södra Sverige och i Norrlands kustland. Dessa skillnader upplevs olika av olika människor. Somliga värderar de mindre orternas företräden högre, andra föredrar det mer varierade utbud som de större regionerna kan erbjuda. Det gör att i samhällets valfrihetspolitik bör ingå att möjliggöra för dem som så önskar att flytta från glesbygden — liksom att göra det möjligt för dem i tätortsområdena som så önskar att flytta till glesbygden.

Regional utjämning betyder att samhället bör minska de skillnader i fråga om möjligheter till utkomst, levnadsstandard och service som råder mellan olika regioner i landet. Regional utjämning betyder dock inte att man skall sträva efter att förhållandena skall vara exakt lika. Glesbygden kan inte erbjuda ett lika differentierat utbud av kulturaktiviteter och varierande sysselsättningsmöjligheter som de stora tätortsregionerna. Å andra sidan har glesbygden och de små tätorterna företräden som de stora orterna inte kan erbjuda. Det kan gälla t. ex. mindre stress, friskare luft och vatten och större möjligheter till jakt, fiske och andra fritidsaktiviteter med anknytning till naturen. Ingen kan kräva att få både fullständig tätortsstandard och glesbygdstandard på samma plats.

Valfrihet och regional utjämning kan sägas vara riktpunkter för samhällets politik mer än absoluta mål. Det kommer alltid att krävas aktiva insatser från samhällets sida för att valfriheten och den regionala jämlikheten skall kunna vidmakthållas. Konkreta exempel på sådana insatser redovisas i det följande. Utgångspunkten för insatserna måste dock vara en näringspolitisk plan och en målsättning för i första hand samhällets aktuella regionalpolitik. Samhället måste bestämma sig och klart ange vilken typ av åtgärder som man tänker sätta in på olika orter och vart man syftar med dessa. Först genom en planmässig samordning av insatserna kan man räkna med att större resultat skall kunna uppnås.

Målet för insatserna måste vara att hejda avfolkningen, inte en anpassning till de förhållanden som blir följderna om framräknade negativa prognoser blir verklighet. Hittills har i många områden sådana negativa prognoser fått bestämma utformningen av insatserna, och möjligheterna att bryta den pågående utvecklingen har då blivit mycket små.

I Norrland är problemen särskilt stora i inlandet, och det motiverar särskilda insatser. Dessa får dock inte undanskymma vikten av att en fortsatt utveckling av de tunga stödjepunkterna i Norrland säkras. De stora tätortsområdena i Norrland är av avgörande betydelse för hela landsdelens framtid.

Regionalpolitiken bör inte bara omfatta Norrland utan *bör avse hela landet*. Den bör beröra även de problem som är aktuella i de expanderande tätortsregionerna och de förhållanden som kan vara rådande i områden med vikande befolkningsunderlag utanför stödområdet. De resonemang och exemplifieringar som görs i denna motion berör huvudsakligen Norrlandslänen och andra skogslän. Detta är motiverat med hänsyn till att problemen i samband med utflyttning, sysselsättning, service etc. är mest svårösta där, men liknande problem finns även i andra delar av landet, och insatser för att lösa dessa problem bör givetvis vidtas även där. Sett i annat perspektiv är regionalpolitiken också en central fråga för storstadsregionerna. Ett av dess mål är ju regional utjämning, att reducera de växande storstädernas problem i fråga om bostäder, trafik etc.

Utvecklingsplan saknas

Enligt de riktlinjer för lokaliseringspolitiken som antogs av 1964 års riksdag är denna politikens mål att främja en sådan lokalisering av näringslivet:

1. att landets tillgångar av kapital och arbetskraft blir fullt utnyttjade och fördelade på sådant sätt att ett snabbt ekonomiskt framåtskridande främjas,
2. att det stigande välståndet fördelas på ett sådant sätt att människorna

i olika delar av landet erbjuds en tillfredsställande social och kulturell service,

3. att strukturomvandlingen och den ekonomiska expansionen sker i sådana former och i sådan takt att de enskilda individernas trygghet värnas,

4. att rikets försvar underlättas.

En målsättning formulerad i så allmänna ordalag anger visserligen själva viljeinriktningen för lokaliseringspolitiken, men den ger inte någon ledning för det praktiska handlandet, och befolkningen i olika delar av stodområdet får inte något klart begrepp om vad regionalpolitiken kan komma att betyda för deras egen ort. Vissa konflikter måste också uppstå mellan de olika målsättningarna. Kravet på att strukturomvandlingen sker i sådana former att individernas trygghet värnas kan mycket väl komma i konflikt med målsättningen: ett snabbt framåtskridande. Det blir nödvändigt att åstadkomma en prioritering, vid vilken det inte bör betraktas som självklart att kravet på snabbt framåtskridande i alla sammanhang skall väga tyngre än kravet på trygghet och ökad regional utjämning.

I en motion till 1969 års riksdag (II: 385) påtalade folkpartiet bristen på konkret målsättning för den regionala politiken och föreslog en planering med mål för de olika regionerna i Norrland. I motionen framhölls bl. a. följande:

En utvecklingsplan för Norrland med mål för utvecklingen inom olika delregioner är enligt vår uppfattning något som snarast möjligt måste föreläggas riksdagen. Det är givet, att man därvid kan tvingas konstatera att den negativa utvecklingen delvis måste gå vidare, så att vissa områden har att räkna med en successiv avfolkning. Detta kan i och för sig vara psykologiskt besvärligt att offentliggöra i en plan med statsmaktens auktoritet, men enligt vår mening är det ändå övervägande positivt att människorna får ett klart besked om vad de bör räkna med för framtiden. Och de negativa klarläggandena uppväges ju också av att andra regioner i Norrland får klart besked om att statsmakterna kommer att satsa på att garantera en positiv utveckling. Detta förutsätter givetvis att utvecklingsregionerna inte ligger så glest, att det skapas stora sammanhängande avvecklingsområden utan rimlig anknytning till någon utvecklingsregion, vilkas enda alternativ då skulle bli total avfolkning.

Vad som erfordras är en klart formulerad regionalpolitisk målsättning med angivande av vilka särskilda insatser från samhällets sida som behövs i de olika orterna. Det är en fördel, om människorna får klart besked om vad de har att räkna med i fråga om ortens framtid.

I proposition till årets riksdag om den regionalpolitiska stödverksamheten behandlar departementschefen även målsättningen för denna politik och anför bl. a. följande:

Med de utgångspunkter som jag har angett vill jag till regionalpolitiken

hänföra sådana strävanden som har till syfte att förena ett effektivare resursutnyttjande på kortare och längre sikt samt ökad ekonomisk tillväxt med förbättrad jämvikt i den näringsgeografiska utvecklingen. Härigenom skall regionalpolitiken skapa ökad jämlikhet i ekonomiskt, socialt och kulturellt avseende mellan människor i olika regioner. Detta mål innefattar också ett ansvar för att strukturomvandlingen och den ekonomiska tillväxten sker på ett sådant sätt att de enskilda människornas trygghet värnas. Beredskapspolitiska synpunkter bör också beaktas i det regionalpolitiska arbetet.

En så allmänt formulerad målsättning möter inga protester, men den skapar inte heller någon klarhet om vad regionalpolitiken kommer att innebära konkret för de olika områdena. Ovissheten kommer att bestå och förstärka de negativa inslagen i bilden. En fastare regionalpolitik avser regeringen att utforma först sedan länsprogram 1970 föreligger. Beslut om målsättning kan därför fattas tidigast 1972. Vid den tidpunkten har regionalpolitiken bedrivits på försök och utan klar målsättning i åtta år. *Ovissheten kommer sålunda att bestå* ännu under några år med de negativa verkningar detta medför. Såväl enskilda individer, som står i valet mellan att flytta eller satsa sin framtid på den ort där han eller hon vuxit upp, som den som planerar att starta någon form av rörelse ställer frågan: Hur kommer ortens framtid att bli? Måste man vänta sig en fortsatt befolkningsuttuning, försämrad kommunal och annan service, ökade svårigheter på arbetsmarknaden eller finns det några garantier om en fortsatt rimlig standard i dessa avseenden? De som oroas av sådana frågor får vänta på svar.

Det är synnerligen beklagligt att femårsperioden fått gå utan att man sökt åstadkomma en klar målsättning för den fortsatta politiken. Nackdelarna härav är stora och blir ännu större om man i väntan på denna målsättning uppskjuter även åtgärder som utan risk kan vidtas redan nu. Generella åtgärder för hela stödområdet kan genomföras utan att arbetet på målsättningen föregrips. Den möjligheten har regeringen utnyttjat i endast begränsad omfattning. I fortsättningen lägger vi fram förslag till fler åtgärder av generell natur. Vissa försök med industricentra bör också kunna göras utan att invänta länsprogram 1970. Det gäller ju endast någon ort i varje län, och länsmyndigheterna vet redan nu vilka orter som kan komma i fråga.

Stödområdets avgränsning

Departementschefen biträder i huvudsak 1968 års lokaliseringsutrednings förslag rörande stödområdets geografiska avgränsning. Det innebär att allmänna stödområdet kommer att omfatta de fyra nordligaste länen samt vissa kommuner i Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län. Vidare sker vissa förändringar av gränsdragningen inom Kopparbergs och

Värmlands län. Departementschefen föreslår också — till skillnad från lokaliseringsutredningen — att stödområdet fortfarande skall omfatta vissa delar av Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län.

Vi delar departementschefens uppfattning att en ökning av stödområdet minskar möjligheterna att styra industriell verksamhet till de mest utsatta områdena. Detta talar för att stödinsatserna även i fortsättningen koncentreras till ett geografiskt avgränsat område. Varje gränsdragning medför emellertid problem. Motiven för stöd kan vara starka också för kommuner som råkat hamna utanför stödområdet. Därför bör stödbestämmelserna tillämpas på ett smidigt sätt. Vi vill understryka uppfattningen att stödområdesgränsen inte får betraktas som en stelt fixerad demarkationslinje. I synnerhet beträffande de kommuner i *Gävleborgs*, *Kopparbergs* och *Värmlands län* samt i landskapet *Dalsland* som nu inte kommer att ingå i allmänna stödområdet finns skäl för en mera generös bedömning. Det gäller här områden som under senare år haft nettoutflyttning och besvärliga sysselsättningsproblem. De angivna områdena skulle kunna betraktas som ett »övergångsbälte» mellan stödområdet och landet i övrigt. Det är också en metodik som visat sig vara ändamålsenlig i andra länder.

För Gotland har utvecklingen under senare år inneburit betydande problem. Vid utgången av år 1950 fanns något över 59 000 invånare på Gotland. Vid senaste årsskiftet var invånarantalet nere i 54 000. Enligt det prognosalternativ som utarbetats inom inrikesdepartementets planeringssekretariat och som i fjolårets statsverksproposition benämndes prognos 0, beräknas Gotlands befolkning år 1980 uppgå till endast 47 000 invånare. Prognos 0 innebär också att Gotlands befolkning år 1980 jämfört med befolkningsantalet 1967 skulle uppgå till endast 87,1 %. Endast två län beräknas få en sämre procentuell befolkningsutveckling, nämligen Jämtlands och Norrbottens län. Expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) har visat att Visby A-region har den lägsta realinkomsten per sysselsatt i landet. Skillnaden i förhållandet till den högsta, som återfanns i Stockholm/Södertälje A-region, översteg 10 000 kr.

Förhållandena på Gotland är i många avseenden likartade och i vissa avseenden t. o. m. besvärligare än i en stor del av nuvarande stödområde. Ett av skälen mot ytterligare utvidgning av stödområdet — att man vid sådana utvidgningar i flera fall kommer nära klart expansiva tätortsregioner — gäller inte i fråga om Gotland. Vi anser det därför motiverat att *Gotland ingår i allmänna stödområdet*.

Statsgaranterade serviceorter

Samhällets industriella satsningar i Norrland måste med nödvändighet koncentreras om de skall få avsedd effekt. 1968 års lokaliseringsutred-

ning har föreslagit 15 s. k. *prioriteringsorter* i Norrlands inland och Norrbottens kustland. Dessa orter skulle bli föremål för särskilda lokaliseringspolitiska stödåtgärder. Regeringen vill — trots att denna princip får stor anslutning i remissyttrandena — skjuta de nödvändiga prioriteringarna på framtiden. Detta innebär ytterligare år av ovisshet och osäkerhet. Vi beklagar att planeringsunderlaget för beslut nu inte bedöms vara tillräckligt och vill framhålla att beslut i denna fråga är av stor betydelse för den fortsatta planeringen.

Även om antalet orter kan bli fler än lokaliseringsutredningen föreslagit, kommer det emellertid ändå att bli otillräckligt för att hela Norrlands befolkning skall få tillgång till service inom rimligt avstånd. Det är därför uppenbart att det utöver prioriteringsorterna behövs ett nät av stödjepunkter, som är tillräckligt omfattande för att även glesbygdens befolkning skall få tillgång till viss samhällsservice. Denna service kommer inte att kunna upprätthållas med mindre att staten garanterar att en godtagbar samhällsservice behålls under överskådlig framtid.

En sådan garanti behövs också för prioriteringsorterna. 1968 års lokaliseringsutredning framhåller:

För att bästa möjliga effekter av proriteringen skall kunna nås, anser utredningen det nödvändigt med klara uttalanden från statsmakternas sida att man avser att även på längre sikt stödja prioriteringsorterna i en sådan omfattning, att en tillfredsställande samhällsservice kan garanteras.

Vi instämmer i detta men menar att utöver garanterade prioriteringsorter krävs ett större antal *statsgaranterade serviceorter*.

Serviceorterna bidrar också till en lösning av de svåra sociala problem som annars uppstår då servicen i ett område försvinner till följd av vikande underlag. De människor, främst äldre, som blir kvar i området ställs därigenom i en mycket svår situation. De tvingas då att välja emellan att på gamla dagar bryta upp från sin miljö eller ställas utan tillgång till samhällsservice. Från liberal synpunkt är det väsentligt att den enskilde så långt möjligt får frihet att själv välja var han vill bo. Samhället bör vara så generöst att det ger de äldre i Norrlands inland den friheten. Detta är ensamt skäl nog för statsgaranterade serviceorter.

Norrlands utveckling hämmas inte bara av de svårigheter som sammanhänger med det geografiska läget utan också av själva osäkerheten om framtiden. Detta gäller i första hand inlandet. Även den som i och för sig är intresserad av att investera i en ort i inlandet måste ju tveka inför perspektivet att orten kanske knappt existerar om tio år. De satsningar som det här gäller är sällan av den storleken att någon tror att investeringen ensam skall kunna vända utvecklingen. Utan garantier för att servicefunktionerna i en ort kommer att upprätthållas vågar inte många investera. Garanterade serviceorter medför också den fördelen att de kommuner

som har förutsättningar att skapa ett livskraftigt näringsliv får en chans att visa detta.

Prioriteringsorterna måste med nödvändighet bli begränsade till antalet. Utöver prioriteringsorterna kommer det att finnas orter som har goda förutsättningar för en ekonomisk utveckling. Om inte samhällsservicen garanteras i dessa orter, kommer deras utveckling så svårt att hämmas av osäkerheten om framtiden att de i många fall inte kommer att få en chans att visa att en ekonomisk utveckling var möjlig.

Samhällets garanti för serviceorterna bör i princip omfatta minst nuvarande standard i fråga om allmän service såsom skolor, post, kommunikationer, social service, lokaler för fritid och kultur m. m. En väg att skapa förutsättningar för att den kommersiella servicen skall bestå är att inrätta en *lånefond* med fördelaktiga räntevillkor för *butik- och hantverkslokaler m. m.*

De norrländska kommunerna är i allmänhet ytmässigt stora, men i regel är deras centralorter välbelägna. För att alla skall ha tillgång till rimlig service torde krävas att i princip de nuvarande kommunernas centralorter blir statsgaranterade serviceorter.

Företagsvänligt klimat

Stödet till det norrländska näringslivet bör i större utsträckning inriktas på generella åtgärder. Målet bör vara att skapa ett företagsvänligt klimat i området, som dels kan stimulera till företagsetablering, dels ge företagen expansionsmöjligheter också på längre sikt. Ett företagsvänligt klimat skapar goda förutsättningar för att det norrländska näringslivet får en utvecklingsfrämjande utformning. Generella åtgärder minskar riskerna för rubbade konkurrensförhållanden och felsatsningar. Ett norrländskt näringsliv väsentligen uppbyggt genom statlig dirigering på grundval av delvis godtyckliga bedömningar av vilka företag och projekt som är utvecklingsbara vore en bräcklig grund för regionens utveckling. Erfarenheterna, både från Norrland och andra delar av landet, när det gäller statsmakternas förmåga till utveckling av statliga industriföretag kan inte anses goda. Inom ramen för ett näringsvänligt klimat kan de företag — enskilda eller statliga — som själva visar sig livskraftiga utvecklas.

a) Kommunikationer

Kommunikationerna är en viktig sektor där generella åtgärder bör vidtas för att Norrland mätt i tid och pengar skall föras närmare det övriga Sverige. Minskade transportkostnader och lägre taxor är den kanske viktigaste åtgärden. Vid sidan av kostnaderna är även transporternas snabbhet av stor betydelse.

Beräffande vissa godstransporter har regeringen föreslagit försöksverk-

samhet med *restitution av en del av kostnaderna* i efterhand. Systemet avser transporter inom och från stödområdet, däremot inte transporter från andra delar av landet till stödområdet. Den föreslagna försöksverksamheten ligger i linje med vad som föreslogs i folkpartiets Norrlandsmotion i januari 1970 (I: 47). Detta gäller bl. a. inriktningen på transporter från och inom stödområdet. Denna begränsning motiveras av hänsyn till den norrländska hemmamarknadsindustrin och de övriga norrländska företag som skulle komma i ett sämre konkurrensläge, om transportkostnaderna i riktning mot Norrland sänktes. Detta vore inte önskvärt med hänsyn till att det strider mot syftet med transportstödet: att stödja den norrländska industrin. Även från allmän samhällsekonomisk effektivitetssynpunkt vore det felaktigt att genom fraktsubventioner försätta den norrländska industrin i ett sämre läge. Vissa transporter i riktning mot Norrland har dock en direkt utvecklingsbefrämjande effekt för det norrländska näringslivet. Detta gäller inte minst i de fall då företag i södra Sverige sänder halvfärdiga produkter norrut för vidare bearbetning eller färdigställande vid företag i Norrland. Vid sådana transporter som syftar till att möjliggöra för norrländska företag att för syd- och mellansvenska företags räkning utföra arbete bör transportstöd kunna utgå även i riktning mot Norrland.

Vissa transporter från Norrland med en reell transportsträcka överstigande 30 mil kommer inte att få någon del av transportstödet på grund av att en del av denna transportsträcka ligger utanför Sverige. Detta drabbar främst de transporter från Jämtland och Norrbotten där utförsel via norska hamnar är den naturliga transportvägen. Den av departementschefen föreslagna begränsningen av transportstödet så att endast transport inom Sverige kvalificerar för stöd medför i sådana fall en risk för snedvridning av det naturliga valet av transportvägar. I kvalifikationshänseende bör även transportsträcka utanför Sverige räknas i fråga om transportstöd. Liksom i fråga om transportstödet i övrigt bör dock stöd utgå endast för den del av transporten som utförs inom Sverige.

Även *persontaxorna* spelar en viktig roll för Norrland. Kosnaderna i tid och pengar för transport av människor medför för Norrland en allvarlig konkurrensnackdel. De nödvändiga kontakterna med andra företag och kunder inom och utom Norrland försvåras genom de långa avstånden och utgör ett av det norrländska näringslivets särskilda problem. Det framstår som angeläget att förbättra Norrlands konkurrenskraft genom att skapa högklassiga och snabba persontransportmedel och större rabatter av långa resor. En maximikostnad för järnvägsresor inom landet skulle mildra en del av kommunikationsproblemen. Avståndsgränsen för denna maximikostnad kunde sättas vid förslagsvis 60 mil. Vid längre resor inom landet utgår då ingen ytterligare avgift för den del av färdsträckan som överstiger 60 mil. Det betyder att maximikostnaden för en järnvägsresa tur och retur i andra klass skulle bli ca 175 kronor med nu gällande taxa. En annan väg att

minska persontransportkostnaderna i Norrland är att införa en särskild Norrlandstaxa, där biljettpriset per km är lägre än i andra delar av landet. Vilken lösning som bör väljas för att reducera persontransportkostnaderna bör bli föremål för utredning.

Enbart en taxesänkning vid långa resor med järnväg är inte tillräcklig för Norrlands del. En stor del av den långväga persontrafiken utförs även med buss. En taxemässig samordning mellan buss- och järnvägsresor är därför nödvändig för att skapa mer likvärdiga förutsättningar för de delar av Norrland som inte har direkt tillgång till järnväg.

De långa avstånden är en nackdel även vid resor inom Norrland. Förrättningar, som i övriga delar av landet skulle kräva en tämligen kort färd, kan i Norrland innebära långa och därför kostsamma resor. Goda förbindelser inom Norrland är därför av största vikt. För att skapa mer likvärdiga förhållanden mellan Norrland och landets övriga delar krävs också en lägre specialtaxa för resor inom Norrland. Detta förutsätter främst ett ökat stöd till berörda busslinjer. De långa avstånden gör att även bilkostnaderna i Norrland blir större. Kostnadsskillnaderna mellan Norrland och övriga Sverige i detta avseende blir än mer markerade genom drivmedelsbeskattningens utformning. Möjligheterna att finna lämpliga vägar att minska bilfärdkostnaderna i Norrland bör utredas.

De långa avstånden gör att *inrikesflyget* för Norrlands del har större betydelse än för någon annan landsdel. Enligt nu gällande principer får kommunerna bära en stor del av det ekonomiska ansvaret för anläggande av flygplatser. Motivet för detta är främst att det för kommunen innebär en stor fördel att få en flygplats. Men för många hårt ansträngda Norrlandskommuner innebär det en orimlig ansträngning, om de själva skall svara för en flygplats, som ofta är avsedd att betjäna en stor region. Statsbidrag till flygplatser, främst i Norrlands inland, framstår som lika naturligt som bidrag till buss- och järnvägstrafiken i samma område.

Av motsvarande skäl kan det diskuteras, om huvudregeln att varje transportmedel skall bära sina egna kostnader skall gälla även för Norrlandsflyget. Detta krav gäller inte för alla järnvägslinjer i Norrland, inte heller alla busslinjer. När det gäller sjöfarten har man uppgivit kravet på att transporter till Norrland skall bära hela kostnaden för isbrytningen. Mot den bakgrunden framstår det som naturligt att Norrlandsflyget inte skall belastas med alla de kostnader som företagsekonomiskt är tänkbara. En befrielse från *flygplatsavgiften* (f. n. 15 kr.) bör i första hand genomföras. En mycket stor del av Linjeflygs omsättning härrör från ett antal norrländska flygplatser. Det bör prövas, om flygtrafiken på Norrland nu bär en större andel av inrikesflygets kostnader än vad som är skäligt. Även i övrigt bör en översyn göras av taxorna på de norrländska flyglinjerna för att åstadkomma billigare flygresor.

Förbättrade flygkommunikationer har stor betydelse för att minska de

tidsmässiga avstånden till andra delar av landet och göra Norrland mer lättillgängligt för bl. a. turister. Detta gäller inte minst inlandet. Ett nät av matarflyglinjer mellan inlandet och de större flygplatserna vid kusten skulle medföra avsevärt kortare restider till flertalet platser i inlandet.

Även *telekommunikationerna* spelar en mycket stor roll för möjligheterna att trots långa avstånd upprätthålla ett modernt näringsliv. Kostnaderna för telefonsamtal mellan Norrland och övriga delar av landet är betydande. Det kan diskuteras, om nuvarande avgiftsprinciper är helt rimliga. Antalet taxezoner bör minskas med syfte att minska kostnaderna för långväga samtal. Större taxeregioner behövs också för att minska kostnaderna för samtal inom Norrland. På samma sätt som i fråga om resor medför nödvändiga förrättningar i Norrland ofta långväga telefonsamtal. Detta innebär att kontakter med såväl kommunala som statliga myndigheter för enskilda och företag i Norrland kan bli väsentligt mer kostsamma än i andra delar av landet. För att möjliggöra billigare kontakter med myndigheter och institutioner bör de utvidgade teleregionerna i största möjliga utsträckning sammanfalla med administrativa områden. Vi förutsätter att förslag i denna fråga kommer att framläggas så snart nu pågående undersökningar slutförts.

b) Skatter m. m.

I områden med stor arbetslöshet framstår arbetsgivaravgiften som en olämplig form av beskattning. Vi har i motion (I: 56) vid detta års riksdag begärt att 1968 års lokaliseringsutredning skulle få i uppdrag att skyndsamt behandla frågan om ett regionalt slopande av arbetsgivaravgiften. Detta förslag har nu avvisats av riksdagsmajoriteten. Vi anser dock att utredningen skyndsamt bör pröva denna fråga.

Andra former av skattelindringar som bör prövas för att skapa ett näringsvänligt klimat i stödområdet är snabbare avskrivning av industribyggnader. Investeringar i stödområdet framstår genomsnittligt som förenade med större risker. Det är då rimligt att dessa kompenseras genom *förbättrade avskrivningsmöjligheter*. Förbättrade avskrivningsmöjligheter torde vara av betydelse främst för att stimulera till etablerandet av filialföretag i Norrland.

Befrielse från eller lindring av *energiskatten* är ytterligare en åtgärd som skulle vara ägnad att mildra Norrlands konkurrensnackdelar. Skogs- samt järn- och stålindustrierna svarar för omkring hälften av energiskatten. Dessa industriers betydelse för Norrland gör att energibeskattningen i särskilt hög grad drabbar regionen.

c) Utbildning

En förbättrad utbildning i Norrland bör ingå i ansträngningarna att skapa ett mer näringsvänligt klimat. Den *högre utbildningen* är koncentre-

rad till södra och mellersta Sverige i större utsträckning än vad som är motiverat av befolkningens geografiska fördelning. I samband med den högre utbildningens starkt växande omfattning bör möjligheter finnas att förbättra utbildningsförhållandena i Norrland.

Högre utbildad arbetskraft önskar ofta arbete på eller i närheten av utbildningsorten. En utbyggnad av den högre utbildningen i Norrland skulle därför i hög grad vara ägnad att skapa underlag för det allsidiga arbetskraftsutbud som är en förutsättning för utveckling av samhällsservice och näringsliv i Norrland.

De förslag och planer rörande den högre utbildningens och forskningens utbyggnad i Norrland som hittills framlagts är otillräckliga. En snabb utbyggnad av högre teknisk utbildning i Norrland är starkt önskvärd. Universitetsfilialer i Norrland bör planeras i exempelvis Östersund, Sundsvall och Luleå. Den tekniska forskningen bör få större resurser genom tekniska forskningsinstitut. En samlad *plan för utbyggnad av den högre utbildningen och forskningen* i Norrland bör utarbetas.

Även möjligheterna till utbildning på *gymnasienivå* är av stor betydelse för Norrlands utveckling. De långa avstånden gör det i vissa fall nödvändigt att för Norrlands del acceptera ett något mindre underlag för ett gymnasium. Gymnasieskolornas fortbestånd ingår också som en viktig del i den statsgaranti som krävs för de norrländska serviceorterna.

Etableringsanmälan

Det är lätt att visa att det kan vara svårt att få företag att etablera sig exempelvis i Norrlands inland. I debatten har då uppkommit frågan, om man genom att hindra etablering på annat håll, främst i Storstockholmsområdet, kan stimulera etablering i Norrland.

De verksamheter i Storstockholmsområdet som expanderar är offentlig förvaltning och övriga tjänster. Till stor del är det fråga om utbyggnad av den kommunala servicen för medborgarna i området samt kontaktintensiv verksamhet, som det är mycket svårt att lokalisera till mindre orter. I ytterligt få fall torde Norrlands inland vara en möjlig alternativ lokalisering. Antalet industrisysselsatta minskar i Storstockholmsområdet. Ett stort antal större industriföretag har under senare år flyttat från Stockholm. Någon etablering av större industrier förekommer knappast.

Vad som däremot borde kunna minskas är tillväxten av den statliga förvaltningen i området. Denna har i Storstockholmsområdet en betydande expansionskraft mätt i antal sysselsatta. Det är dock svårt att tänka sig något system med tillståndstvång i fråga om den statliga förvaltningen. Lokaliseringen av statliga myndigheter bestäms av statsmakterna. Vad som krävs för att begränsa statsförvaltningens expansion i Storstockholmsområdet är beslut i riksdag och regering. En viss begränsad utflyttning av

statliga myndigheter har kommit till stånd. Fler myndigheter bör dock kunna lokaliseras till andra delar av landet, bl. a. till Norrlands inland. Statliga förvaltningsuppgifter bör i större utsträckning kunna decentraliseras till regional och lokal nivå. Huvudkontoren för statliga företag bör i princip lokaliseras där företaget har sin huvudsakliga verksamhet. Exempelvis bör LKAB:s huvudkontor flyttas från Stockholm till Norrbotten.

Tillståndstvång för företagsetablering i Storstockholm är således ingen effektiv väg för att stimulera Norrlands utveckling. Tillståndstvång av geografiska skäl kan, om det inte tillämpas med största varsamhet, innebära en fara för landets ekonomiska utveckling. Från liberal synpunkt är metoden betänkelig och bör tillgripas endast om man verkligen kan uppnå värdefulla samhällsekonomiska fördelar. Däremot kan ett system med *etableringsanmälan* prövas. Ett sådant system innebär att företag som avser att etablera sig eller göra större utbyggnader skall anmäla detta i god tid. Därigenom kan myndigheterna komma i kontakt med de företag där alternativa lokaliseringar är tänkbara och påvisa de fördelar som andra platser kan erbjuda. Genom ett system med etableringsanmälan kan skapas ett smidigt system för samråd mellan företag och myndigheter. För att systemet skall kunna få någon effekt för t. ex. Norrland bör det inte begränsas till Storstockholm utan måste omfatta i första hand de tre stortadsregionerna.

Regional kreditpolitik

Trots att det i landet i övrigt råder högkonjunktur karaktäriseras förhållandena i stora delar av stödområdet av lågkonjunktur. Där råder arbetslöshet och bristande expansionskraft inom näringslivet. Den restriktiva kreditpolitik som statsmakterna tvingas föra på grund av överhettningen av ekonomin i andra delar av landet drabbar även de områden där det inte föreligger något inflationstryck. Företag inom stödområdet med kapitalbehov som inte kan inpassas inom ramen för de lokaliseringpolitiska stödåtgärderna drabbas hårt av kreditrestriktionerna. Därigenom hämmas den ekonomiska utvecklingen, sysselsättningsituationen i området förvärras och blir i än högre grad ensidigt beroende av de lokaliseringpolitiska stödåtgärderna. På detta sätt motverkar den restriktiva kreditpolitiken lokaliseringspolitikens syften.

En särskild kreditpolitik för stödområdet utan hänsyn till förhållandena i övriga delar av landet är självfallet en omöjlighet. En ökad utvecklingstakt i orter som präglas av lågkonjunktur medför indirekt ett ökat tryck också i de områden där det föreligger risk för överhettning. Detta hindrar inte att det i större utsträckning borde gå att samordna kreditpolitiken med de lokaliseringpolitiska målsättningarna. Lokaliseringslånen innebär en viss lättnad för företag i stödområdet. Vidgade möjligheter för företagarför-

eningarna att ge lån till mindre och medelstora företag är en annan väg att mildra den hårda kreditpolitikens följder för Norrland.

Turism

Allt fler människor både i Sverige och i utlandet bor i tätorter. Flera undersökningar visar att intresset för turism är stort hos tätortsbefolkningen. Störst är intresset i storstadsregionerna. Detta samband mellan tätortsboende och intresse för turism synes föreligga, även om man ser enbart till personer med motsvarande inkomster. Ett klart samband finns också mellan stigande inkomster och växande intresse för turism. Med stigande inkomster i Sverige och övriga Europa kan alltså en ökad efterfrågan på turism väntas. Under 1960-talet har svenskars intresse för utlandsturism ökat snabbare än intresset för turism inom landet och också snabbare än den utländska turismen i Sverige.

Turistnäringen kan självfallet ha stor betydelse för en bygd men kan inte ensam medföra en önskvärd ekonomisk utveckling. Den säsongbetonade turistverksamhet som förekommer i Sverige medför att antalet helårssysselsatta inom turistnäringen blir förhållandevis begränsat. Däremot är turismens betydelse som deltids- eller kompletterande sysselsättning mycket stor. Väsentliga delar av turistnäringen, främst hotell- och pensionatsverksamheten, är beroende av tätortsservice. Detta är en av orsakerna till att turistnäringen har större utvecklande effekt inom ett område där det finns tillgång till tätortsservice.

Turismens betydelse för en bygd inskränker sig dock inte enbart till de direkta ekonomiska effekterna. Genom den ökade efterfrågan som turismen medför möjliggörs ofta att servicen i området i form av kommunikationer, butiker, tjänster etc. kan upprätthållas eller förbättras. Detta har givetvis stor betydelse för befolkningen vare sig den i övrigt har beröring med turistnäringen eller inte.

Ett av de viktigaste hindren för en snabbare ökning av turismen i Norrland, liksom i övriga landet, är att det är dyrt att turista i Sverige jämfört med många andra länder. Detta sammanhänger delvis med det höga löneläget i Sverige och att turistnäringen till stora delar är personalkrävande. Kan priserna i Sverige pressas genom rationaliseringar, finns stora möjligheter till en snabbare ökning av turismen. En undersökning 1967 visade att drygt 40 % av de svenskar som turistade i utlandet uppgav att det var mycket troligt att de skulle ha tagit in på ett svenskt hotell i stället, om de kunnat få resa samt kost och logi under en vecka för 350 kr.

Utsikterna för den typ av turism som Norrland kan erbjuda synes goda. Allt fler bor i tätorter, och det är då rimligt att intresset ökar för friluftsliv och relativ avskildhet under semestertiden.

En av svårigheterna när det gäller att skapa ekonomiska förutsättningar

för en expansion av turismen i Norrland är att turistsäsongerna f. n. är korta. Delvis gäller att problemet redan nu mindre är att öka efterfrågan under högsäsong, då det redan är fullbelagt, än att söka sprida ut efterfrågan under en längre period. En förlängd turistsäsong skulle också öka möjligheterna till helårssysselsättning inom turistnäringen. Staten bör stödja ansträngningarna att förlänga turistsäsongen bl. a. i samband med informationskampanjer inom och utom landet.

Kommunikationsmöjligheterna är av största betydelse för Norrlandsturismen. Behovet av billigare och förbättrade förbindelser med tåg och flyg har redan tidigare framhållits. I dag tar det oproportionerligt lång tid att nå stora delar av Norrlands turistbygder. Om turistområdet i Norrland skall kunna vidgas, måste restiderna nedbringas och bekvämligheten förbättras. Vid sidan av de tidigare nämnda matarflyglinjerna behövs t. ex. direktgående sovvagnar från Mellansverige till orter längs inlandsbanan. Även vägnätet har stor betydelse för möjligheterna att utveckla turismen. En vägupprustningsplan för Norrland med särskilt sikte på turistmöjligheterna bör upprättas. Ett ökat utbud av paketresor med charterflyg till Norrland måste åstadkommas. Denna reseform har visat sig konkurrenskraftig i fråga om utlandsresorna.

För en utbyggnad av den norrländska turistnäringen krävs inte bara ett indirekt samhälleligt stöd i form av förbättrade kommunikationer, vägar etc. *Lokaliseringsstöd i form av både lån och bidrag* bör i vidgad omfattning kunna utgå även till *turistanläggningar*. Rådgivande organ för etablering av turistanläggningar bör skapas. Det bör finnas konsulenter som är beredda att bistå främst de ortsbor som önskar övergå till turistverksamhet. Särskilt viktigt är det att nystartade turistföretag kan få hjälp med den nödvändiga marknadsföringen. Informationskampanjer för turism i Sverige med särskild tonvikt på Norrland bör anordnas såväl inom landet som i utlandet. Staten bör ta initiativ till sådana kampanjer eller stödja initiativ från andra, t. ex. Svenska turisttrafikförbundet.

Statliga insatser för turism i Sverige motiveras också av valutaskäl. Svenska turister betalar ut väsentligt större summor i utlandet än vad Sverige får in från utländska turister. Den svenska valutareserven skulle få en välbehövlig förstärkning om fler utländska turister kunde lockas till Sverige och en ökad andel av den svenska turismen stannade inom landet.

Företagarföreningarna

Företagarföreningarna bedriver en betydelsefull verksamhet i Norrlandsläna. De bör erhålla resurser så att de kan utöka den service de ger företagen. Vi har i motion (I: 47) till årets riksdag föreslagit högre anslag till företagarföreningarnas verksamhet, så att de därigenom kan få större resurser att genomföra sina växande uppgifter. *Marknadsföring* av företa-

gens produkter är en uppgift där företagarföreningarna ger särskilt de mindre företagen ett värdefullt stöd. Företagarföreningarnas rådgivnings- och konsultverksamhet för främst mindre och medelstora företag är betydelsefull för näringslivets utveckling i Norrland. Denna verksamhet har i vissa fall på grund av bristande resurser fått inriktas på främst företag som drabbats av svårigheter. Det är väsentligt att stödet till företagarföreningarna vidgas, så att de inte tvingas inskränka rådgivningsverksamheten för de företag som har en gynnsam utveckling.

Den industriella utvecklingen kräver ett allmer avancerat tekniskt kunnande för att företag skall kunna hävda sig i konkurrensen. De mindre och medelstora företagen i Norrland har i många fall svårt att i detta avseende hålla jämna steg med företag inom de gamla industriregionerna i övriga Sverige. Företagarföreningarna kan spela en mycket betydelsefull roll när det gäller att ge de norrländska företagen möjligheter till en snabbare utveckling. För att företagarföreningarna skall kunna effektivisera sin stödjande och utbildande verksamhet krävs att *kurser och konferenser* för företagsledare kompletteras med praktisk-teoretisk utbildning direkt under arbetet i de berörda företagen. Företagarföreningarna behöver också resurser, så att de kan tillhandahålla de instruktörer och handledare som behövs för att biträda företagen t. ex. vid start av produktion och längre serier. Många företag behöver också hjälp med kalkylering och anpassning av organisationen, så att man kan möta en föränderlig marknad.

Redan 1962 års företagarföreningsutredning fastslog svårigheterna för allmäntekniska och ekonomiska konsulter att bistå mindre och medelstora företag. Många av dessa företag är inte införstådda med behoven och kan heller inte rätt utnyttja konsulternas förslag. Det är därför nödvändigt att företagarföreningarna får möjlighet att på ett påtagligt sätt göra insatser direkt i företagen.

Det nyss anförda berör också de problem som sammanhänger med behovet av uppföljning av insatta stödåtgärder i olika former. Stödåtgärder innebär ofta en snabb tillväxt, som kan medföra risker för en snedvridning av företagen då den egna företagsledningen inte kan klara av alla de kombinerade problem som kan uppstå i samband med en expansion. Det är i sådana fall angeläget att tillföra resurser, som kan medverka till en genomtänkt och ekonomiskt riktig utveckling av företagets verksamhet. Sådana resurser bör skapas genom företagarföreningarna, som ett komplement till lokaliseringstödet.

Industricentra

S. k. industricentra uppförda av eller i samarbete med stat och kommun skulle för Norrland medföra nya utvecklingsmöjligheter. Industricentra innebär att ett antal företag koncentreras till samma område och får tillgång till den service som tillhandahålls av det företag som förvaltar och utveck-

lar ifrågavarande industricentrum. Industriföretagen kan genom industricentra få tillgång till lämpliga lokaler i industriell miljö utan att behöva binda resurser i anläggning av byggnader. Industricentrum tillhandahåller lokaler på hyresbasis. Det företag som förvaltar industricentrum kan tillhandahålla driftsservice i fråga om t. ex. elkraft, gas, kommunikationer, bevakning m. m. men även exempelvis kopieringscentral, telefonväxel, verktygscentral m. m. Genom samverkan i sådana avseenden kan stordriftsfördelar uppnås.

Försök bör omedelbart inledas genom etablerande av ett antal sådana centra i Norrland. Verksamheten torde förutsätta statlig medverkan. Tänkbara former synes vara ett statligt bolag för ändamålet, som kan etablera industricentra i samverkan med såväl landsting och kommuner som enskilda. Försöksverksamheten får visa vilken eller vilka former av industricentra som medför de för regionen mest utvecklingsfrämjande effekterna.

Direkta stödåtgärder

Även om den ökade tonvikten på generella metoder som folkpartiet förordar kommer till stånd, kommer vid sidan av dessa även i fortsättningen direkta stödåtgärder att vara nödvändiga. De förslag till vidgade insatser på olika områden som vi framför i denna motion torde inrymmas i de medelsanvisningar departementschefen förordar för budgetåret 1970/71. Om anslagen och ramarna skulle visa sig vara otillräckliga, förutsätter vi att regeringen under kommande budgetår begär de ytterligare medel som kan komma att behövas.

a) Sysselsättningsstöd

Den försöksverksamhet med stöd inriktat direkt på ökningsar av antalet sysselsatta som departementschefen föreslår för det inre stödområdet ligger i linje med krav som folkpartiet tidigare framfört, senast i Norrlandsmotionen i januari 1970. Erfarenheterna från den nu föreslagna försöksverksamheten får vara vägledande då man senare skall bedöma, om sysselsättningsstödet i fråga om art av sysselsättning, geografisk begränsning etc. kan vidgas. Departementschefen har föreslagit att försöksverksamheten skall omfatta industriföretag i de inre delarna av stödområdet. Dessa företag skall, enligt förslaget, vid ökningsar av arbetsstyrkan få 5 000 kr. för varje ny årsarbetskraft under de första två åren samt 2 500 kr. under det tredje året. Det kan diskuteras, huruvida denna form för anknytning av lokaliseringsåtgärderna direkt till sysselsättningen är den enda lämpliga. Även metoder för att närmare knyta lokaliseringsåtgärderna till den önskade ökningen av sysselsättningen bör utredas.

Skäl talar för att direkta lokaliseringsåtgärder i högre grad bör stimulera till användning av arbetskraft, eftersom det yttersta syftet med lokalise-

ringsstödet är att skapa sysselsättning. Detta gäller främst inlandet. Kravet på rimlig lönsamhet får självfallet inte uppges, men det är uppenbart att av två alternativa projekt med motsvarande produktivitet är det som skapar sysselsättning för fler att föredra. Tillgång på god arbetskraft är inlandets kanske främsta fördel. Det är rimligt att samhället då inriktar stödet så att det attraherar arbetskraftsintensiva industrier framför kapitalintensiva.

b) Utbildningsstöd

Den individuella utbildningen bör vara tillräckligt lång för att den som genomgått utbildningen skall kunna gå direkt ut i normal produktion. I många fall torde ett år vara en alltför kort maximitid för yrkesutbildning. Arbetsmarknadens parter och arbetsmarknadsmyndigheterna bör ha större möjligheter att vid den förutsatta individuella prövningen medge den utbildningstid som krävs för att vid utbildningstidens slut möjliggöra en övergång till normal produktion. En förlängning av utbildningstiden skulle också i vidgad utsträckning möjliggöra mer kvalificerad utbildning, vilket från samhällets synpunkt torde vara av särskilt stort värde. *Maximitiden för individuell utbildning bör utsträckas till 1 1/2 år*, och möjligheter bör skapas att i undantagsfall medge längre utbildning. Särskilt angeläget är det att den längre maximitiden tillämpas i fråga om utbildning av äldre arbetskraft, som ofta är mer tidskrävande. Detta skulle underlätta för den äldre arbetskraften att finna sysselsättningsmöjligheter. Över huvud taget gäller att i fråga om utbildningsstödet en generös anda bör gälla vid tillämpningen av bestämmelserna.

c) Rationaliseringsstöd

En rationaliseringsåtgärd kan vara nödvändig för att på längre sikt garantera företagets fortbestånd. Det nödvändiggör ibland *stöd till rationaliseringar*, trots att de medför oförändrad eller till och med minskad sysselsättning. Sysselsättningseffekten av en ifrågasatt rationalisering bör alltså bedömas med hänsyn till såväl lång- som kortsiktsperspektiven. Hänsyn bör också tas till vilka sekundära effekter i sysselsättnings- och andra avseenden som kan uppstå vid olika alternativ. Självfallet bör stöd inte medges till rationaliseringsåtgärder, där investeringskostnaderna är sådana att rationaliseringen blir mer fördelaktig än fortsatt mer personalkrävande drift endast genom de ifrågasatta stödåtgärderna.

d) Servicestöd

Lokaliseringsstöd bör även kunna utgå till *serviceanläggningar och serviceföretag* i de fall service av berört slag saknas i området eller i fråga om utbyggnad av befintlig anläggning i de fall andra anläggningar inte riskerar att genom stödåtgärden få ett försämrat konkurrensläge.

Med hänvisning till ovanstående hemställs,

I. att riksdagen måtte uttala

1. att stödåtgärder i större utsträckning bör inriktas på generella åtgärder som främjar ett företagsvänligt klimat, varvid förutom sänkta person- och frakttaxor bör prövas bl. a. teleavgifterna, regionalt slopande av arbetsgivaravgiften, snabbara avskrivning för industribyggnader, lindring av energiskatten samt andra differentieringar i skattehänseende som kan främja Norrlands utveckling,

2. att staten i enlighet med vad som i motionen anförs bör garantera att samhällsservicen kommer att upprätthållas i vissa s. k. prioriteringsorter samt därutöver i ett större antal serviceorter i Norrlands inland,

3. att lokaliseringsstöd i form av såväl lån som bidrag i vidgad omfattning bör kunna utgå även till turistanläggningar,

4. att försöksverksamhet med ett antal industricentra i Norrland snarast påbörjas,

5. att lokaliseringsstöd även bör kunna utgå till andra serviceanläggningar än industriserviceanläggningar i de fall då service av berört slag saknas eller skadliga konkurrensrubbingar kan undvikas,

6. att lokaliseringstöd tillämpas generöst i fråga om de kommuner i Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län samt i landskapet Dalsland som inte ingår i allmänna stödområdet;

II. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär

1. att i samverkan med lokala och regionala myndigheter en utvecklingsplan utarbetas med klart formulerade regionalpolitiska mål och angivande av vilka särskilda insatser från samhällets sida som krävs i de olika orterna,

2. att en lånefond för butiks- och hantverks- m. fl. lokaler i statsgaranterade prioriterings- och serviceorter inrättas,

3. utredning om ett samlat program för sänkta kostnader för persontransporter med tåg, buss och flyg med sikte på att minska Norrlands kommunikationsproblem;

III. att riksdagen måtte besluta

1. att det allmänna stödområdet utvidgas till att omfatta även Gotland,

2. att i fråga om kvalifikation för transportstödet i de fall transportsträckan inom Sverige inte uppgår till 30 mil även

transportsträcka i Norge eller Finland skall räknas och stöd kunna utgå för den del av transporten som utförts inom Sverige,

3. att transportstöd skall utgå även i riktning mot Norrland i fråga om transporter av produkter som skall för sydsvenska företags räkning vidarebehandlas vid företag i Norrland,

4. att maximitiden för individuellt utbildningsstöd förlängs till 18 månader i enlighet med vad som i motionen anförs.

Stockholm den 17 april 1970

Gunnar Helén (fp)

Olle Dahlén (fp)

Eric Peterson (fp)

Axel Andersson (fp)

Stig Stefanson (fp)

Ruth Hamrin-Thorell (fp)